

Meget mere end en hobby

De danske museer har stor gavn af den hjælp, de får fra de danske amatørarkæologer, der er med til at finde vigtige fund i den danske muld. Allan Faurskovs hobby skaber danmarkshistorie

Af Sebastian Würtz Bonde og Frederik Aagaard Zeuthen

Med fejende bevægelser svinger Allan Faurskov sin metaldetektor over en fugtig og blød mark vest for Skanderborg.

Bip, bip, bip...

Skyerne hænger tungt og mørkt på himlen, men vejrudsigten lover tørvejr, så humøret er højt.

Iført en brunlig softshell jakke og en matchende vest med et utal af lommer, går Allan med sin metaldetektor, der udsender et taktfast signal, der hvor han går. Den rytme brydes kun, når han støder på noget af metal.

Biiip, biiiip, biiiiip!

“Det er et meget stærkt signal lige her,” siger han.

I en flydende bevægelse sætter han sin spade hårdt ned i den nysåede mark, hvorefter han med et let tag vipper jorden op.

Detektoren fører han hen over den nyopgravede jord.

BIP! BIP! BIP!

Den er god nok - der er noget.

Allan stiller forsigtigt detektoren op ad spaden, der er blevet sat i jorden bag ham. Han sætter sig på hug, kigger ned i den fugtige muld og griber fat i pinpointeren, en kort, rød plastikpind, som minder om dem, der bruges af sikkerhedspersonalet i lufthavne.

Pinpointeren udsender knirkende lyde, da den sættes ned i den kolde jord.

“Det er lidt småt, men det kunne godt være en mønt på højkant,” siger Allan, imens han tværer sin pinpointer rundt i jorden for at finde ud af, hvor lyden nøjagtigt kommer fra.

Et lille, skinnende, fladt objekt kommer til syne.

Ikke en tilfældig mark

Allan kommer direkte fra arbejde og kan netop nå en tur, inden det bliver for mørkt om et par timer. Og det er ikke tilfældigt, at det er lige præcis denne mark, han har valgt at søge på.

“Jeg håber at finde noget fra middelalderen, det kunne være godt. Jeg har fundet et par ting her før, derfor kunne der godt ligge mere herude,” siger han.

I foråret fandt Allan Faurskov enden af en kniv og en tenvægt på netop denne mark.

“Så jeg gætter på, at der et fund i timen på den her mark. Men jeg er også altid optimistisk,” siger han.

En hobby i udvikling

51-årige Allan Faurskov fra Nørre Vissing er langtfra ene om at gå med detektor.

Der findes ingen præcise tal på, hvor mange amatørarkæologer der er. Meget tyder dog på, at tallet er steget, hvilket de mærker på Museum Skanderborg.

“Da jeg startede her i 1999, var her to-tre stykker. Det er fuldstændigt eksploderet, så nu har vi en gruppe på over 70,” siger museumsinspektør på Museum Skanderborg Ejvind Hertz.

Nationalmuseets årlige registreringer over danefæsvurderinger tyder også på, at der er kommet flere amatørarkæologer til.

I 2014 fik Nationalmuseet tilsendt 7.176 genstande fra alle landets museer, der skulle til danefæsvurdering. Det tal var i 2018 mere end fordoblet til 17.385.

Hvad er danefæ?

- Danefæ er en genstand fra fortiden fundet i dansk jord, der er enten af ædelt metal eller har en kulturhistorisk værdi.
- Hvis man finder danefæ, er man forpligtet til at indlevere det til sit lokale museum, da danefæ tilhører staten.
- Det er Nationalmuseet, der vurderer om et fund er danefæ.
- Finder man et stykke danefæ og indleverer det på et museum, får man et danefæbrev og en dusør.
- På grund af det store antal fund, der er gjort de seneste år, er der nu flere års ventetid på at få en vurdering.
- Eksempler på danefæ:
 - Guld
 - Mønter fra oldtid, vikingetid og middelalder (fra 1536 og før)
 - Skattefund
 - Velbevarede stykker jern som dekorerede våben
- Er du i tvivl om, du har fundet danefæ?
 - Så skal du orientere dig hos dit lokale museum.

Kilde: Nationalmuseet

En stille sommerferie blev startskuddet

Allans detektoreventyr startede ved en tilfældighed for 12 år siden.

“Det var en stille sommerferie på jobbet. Der skulle ske noget, og pludselig havde en kollega og jeg købt en metaldetektor. Han er faldet fra siden, men jeg er blevet ved,” siger han og fortæller, at han er ude at gå med detektor et sted mellem 75 til 100 dage på et år.

Der er således blevet gravet en del fund op i tidens løb. Allan vurderer, at han finder mellem 40 og 50 danefæfund om året, men det er ikke spændingen i at finde noget, der er det vigtigste for ham.

“Det er rart at få noget motion uden at skulle sidde på en kondicykel og svede. Her får man frisk luft, og man får gået sig en god tur. Der er også noget meditativt i det. Her får jeg rensset hovedet og får tænkt tingene igennem fra hverdagen,” siger Allan.

“Men det er nu også fedt at kunne finde noget at prale af,” siger han med et stort smil.

Og Allan har faktisk noget at prale af. Han har blandt andet fundet en velbevaret økse, der er 3000-4000 år gammel, samt en guldmønt fra 1400-tallet.

Da marken hælder, justerer Allan Faurskov på længden af metaldetektoren alt efter, om han går op eller ned ad. /Foto: Sebastian Würtz Bonde

Skrammel alle vegne

Allan sætter sig på hug, og med en hurtig bevægelse tager han handsken af og blotter venstre hånd.

Han fører hånden ned i den kolde og bløde jord, ned til det lille, skinnende, flade objekt, der er kommet til syne i mulden, han netop har vendt.

Han løfter fundet op, gnider det mellem fingrene, mærker den ru overflade og den ensformige bagside.

“Det er måske en lille smeltesdråbe af et eller andet - måske bronze,” siger han og kigger nøje på fundet.

Hurtigt står det dog klart, at det hverken er en mønt fra middelalderen eller en smeltesdråbe af bronze, han har fundet.

Det er en knap.

“Så får vi da i det mindste ryddet lidt op,” siger han og lægger knappen i en lomme.

“Man får fundet meget skrammel i løbet af sådan en tur. Jeg vil nok skyde på, at 24 ud af 25 fund er en eller anden form for skrammel,” siger Allan.

Allan var med i et forsøg for nogle år tilbage, hvor der var flere amatørarkæologer, der gemte alt det affald, de fandt i løbet af et år. Da året var omme, og optællingen skulle finde sted, viste det sig, at Allan havde samlet 75 kilo affald, hvilket også var gennemsnittet i forsøget.

“Det værste, man kan gøre overfor en amatørarkæolog, må være at sprede en masse sølvpapir ud over en mark,” siger han med et grin.

Lokalt samarbejde i top

Ifølge museumsinspektør Ejvind Hertz gør amatørarkæologerne i Skanderborg Kommune en stor indsats for at bevare Danmarks kulturarv.

“De lægger rigtig mange timer i arbejdet, og det er altafgørende for os. De er simpelthen en uvurderlig hjælp,” siger Ejvind Hertz.

Museum Skanderborg har ved hjælp af Facebook fået bygget et godt samarbejde med de lokale amatørarkæologer. For eksempel inviterer museet amatørarkæologerne ud på et areal, som museet gerne vil have undersøgt.

Spørger man Ejvind Hertz om, der slet ikke er nogle ulemper, så er svaret klart.

“Jeg ser udelukkende fordele ved det her. Jeg kan rent faktisk ikke komme i tanke om noget negativt. Det er simpelthen gavnligt for alle parter.”

At samarbejdet mellem museum og amatørarkæologer er vigtigt for at bevare kulturarven, er Ejvind Hertz ikke ene om at mene. Ifølge lektor i arkæologi på Aarhus Universitet Andres Dobat, ville mange genstande blive ødelagt, hvis de ikke blev fundet af amatørarkæologer.

“Det, amatørarkæologerne finder, ligger øverst i jorden, og her er fundene særligt udsatte. Det skyldes, at landmændene bruger gødning, og arbejder med store maskiner på deres marker. Så de har godt af at blive taget op og komme i sikkerhed i museernes magasiner,” siger han.

Andres Dobat har også et konkret eksempel på, hvad de danske amatørarkæologer har lært arkæologerne.

“Den mest brugte mønt i Danmark i vikingetiden er arabiske mønter. Det er ekstremt spændende og ny historie, som vi i stort omfang har fået indblik i ved hjælp af detektorfund,” siger han.

Ved første øjekast kan fundet se spændende ud, men det er blot toppen af et fingerbøl. /Foto: Sebastian Würtz Bonde

Tilliden gør forskellen

Et af Andres Dobats forskningsområder er amatørarkæologien og dens betydning for bevarelsen af kulturarv. Ifølge hans forskning skyldes det gode samarbejde mellem museer og amatørarkæologer i Danmark, at der generelt er en stor tillid i det danske samfund, og at der er mange lokalmuseer i Danmark. Det ser man ikke i udlandet.

“Mine kolleger i udlandet, for eksempel i Frankrig, Spanien og Tyskland, vil sige, at det skal være fagfolk, der står for at finde historiske fund. De har ikke tillid til, at amatører kan gøre det ordentligt, som vi har i Danmark.”

Ejvind Hertz fra Museum Skanderborg fremhæver også museets samarbejde med amatørarkæologerne, som noget helt særligt.

“Den her tillid, at vi tror på, at det, de finder, også kommer ind til os, er noget helt specielt.”

En eftermiddag med skrammel er ikke spildt

De grå skyer, der tidligere hang tungt over de midtjyske marker, er nærmest faldet ned og ligger nu som en dyne af dis over det omkringliggende landskab. Det klarer langsomt op, men lyset svinder lige så hurtigt. Mørket nærmer sig.

På vej tilbage mod bilen kan der gøres status.

En hængelås, to knapper, en cykelklokke, en makreldåse, to fingerbøl, et lille patronhylster og et utal af små klumper metal og sølvpapirsstykker, var hvad Allan fandt i denne omgang. Selvom det ikke blev til det helt store fund, så er turen alligevel ikke helt spildt for Allan.

“Jeg forventer aldrig at finde noget, så derfor er jeg jo altid glad, når der dukker noget op. Så det har været en god aften alligevel.”